

AMENINȚAREA BALISTICĂ ȘI COMBATAREA EI

BALLISTIC THREAT AND BALLISTIC MISSILE DEFENSE

Colonel dr. Ion PURICEL*

Amenințarea balistică și apărarea antibalistică se constituie, azi, dincolo de provocările tehnico – operaționale asociate, în elemente de influențare a securității internaționale prin afectarea în egală măsură a dimensiunii militare a securității ca și a “dilemei de securitate” a statelor. Articolul tratează caracteristicile și pericolul amenințării balistice, conceptele și realizările operaționale legate de combaterea acestor rachete, poziția diferiților actori internaționali în problematica apărării antirachetă, actualitatea scutului antirachetă și concluzii militar-operaționale și-n planul securității internaționale legate de întrebuițarea și combaterea rachetelor balistice

Cuvinte cheie: amenințarea balistică; rachetă balistică; război rece; combaterea rachetei balistice; concepte operaționale; scutul antirachetă; securitate internațională; dilema de securitate; NATO; summit-ul de la Lisabona.

Today, Ballistic Threat and Ballistic Missile Defense are influencing equally, behind the technical and operational challenges, the international security arena by affecting military dimension of states security and their security dilemma. The article analyses the characteristics and the peril of ballistic threat, the operational concepts and technical accomplishments of combating them, the different international actors position in missile defense regard, the actuality of missile shield and security and operational conclusions of using and combating ballistic missiles.

Key words: Ballistic Threat; Ballistic Missile; Cold War; Combating Ballistic Missile; Operational Concepts; Missile Shield; International Security; Security Dilemma; NATO; Lisbon Summit.

* Șef Catedră Forțe Aeriene, Navale, Educație Fizică Militară; tel. 0723643515; e-mail: ipuricel@yahoo.com

Amenințarea balistică reprezintă una dintre cele mai acute amenințări politico-militare prezente și viitoare, statuată ca atare în strategiile și politicile de securitate ale diferitelor state și organizații politico-militare și percepută acut inclusiv de cetățeanul obișnuit, datorită pozițiilor exprimate de diverși oficiali și exagerate de cele mai multe ori de presă.

Ca urmare a acestor temeri, combaterea acestei amenințări, în general, și scutul antirachetă american, în particular, reprezintă subiecte ale unor dezbateri aprinse la nivel politico-militar, constituindu-se în cauze ale unei retorici războinice, considerată uitată, și motivație a alterării climatului de cooperare internațională atât la nivel regional cât și global.

Lumea relațiilor internaționale din epoca post-Război Rece, deși marcată de un trend general pacifist și cooperatist la nivelul marilor actori internaționali, favorabil exploziei globalizării în substanța ei pozitivă, este confruntată în egală măsură cu multiple crize și conflicte locale pe motive religioase sau naționale care riscă să pună sub semnul întrebării acumulările acestei extensii planetare. Totodată, fenomene globale sau cu efecte globale precum epuizarea resurselor de hrană sau energetice, lipsa apei potabile, încălzirea globală sau intensificarea fenomenului imigrației generează provocări deosebite pentru arhitectura de securitate prezentă, ducând, invariabil, la ciocnirea tot mai frecventă a intereselor diferiților actori statali și nonstatali.

Odată înlăturată carapacea bipolarismului ideologic, miza poziționării diferiților actori internaționali în concertul global prezent și mai ales viitor a devenit foarte mare și prin urmare, este firesc ca aceștia, în urmărirea propriilor interese, să apeleze din ce în ce mai frecvent la un „new realpolitik”, adică la o împletire a relațiilor de interese cu relațiile de putere.

Odată identificate esența și caracteristicile mediului de desfășurare a competiției, fiecare actor internațional încearcă să-și promoveze propriile interese, utilizând, în cadrul legal internațional actual sau în afara acestuia, o multitudine de instrumente de putere – economice, financiare, militare sau cultural-civilizaționale, niciun efort în acest sens nefiind considerat prea mare.

În cadrul relațiilor de putere, puterea militară deși considerată de unii analiști ai scenei internaționale ca fiind depășită, este departe de a-și fi spus ultimul cuvânt, majoritatea actorilor internaționali recurgând la ea ca element de descurajare sau soluție de ultimă instanță.

În acest sens, posesia sau producerea de arme de distrugere în masă (ADM), în special cele nucleare, reprezintă un garant al independenței statului dar și un instrument de promovare a intereselor naționale.

Arma de distrugere în masă, asociată cu un vector sigur de transport al ei la țintă, reprezintă mai mult decât o armă, este o superarmă care schimbă logica

clausewitziană a războiului – continuarea politicii cu alte mijloace (violente), ducând chiar la modificarea politicii unui stat în relațiile internaționale.

Ca urmare, binomul rachetă balistică – încărcătură de distrugere în masă este un instrument de putere în relațiile internaționale a cărui greutate specifică crește proporțional cu raza de acțiune a rachetei balistice și puterea de distrugere a încărcăturii de luptă ceea ce justifică odată în plus, cursa pentru producerea sau achiziționarea acestor arme.

În galeria vectorilor siguri de transport al armei nucleare la țintă, odată cu ușurarea accesului la înalta tehnologie, alături de avion, și-au făcut loc din ce în ce mai mult, rachetele de croazieră și mai ales, cele balistice, capabile să lovească ținte la distanțe foarte mari cu mare acuratețe, în orice condiții de timp și stare a vremii.

Deși începuturile rachetei balistice coboară mult în istorie, undeva în secolul XIII, în China, unde niște rachete empirice au fost folosite la asediul unui oraș, pentru distrugerea lucrărilor de fortificații și incendierea acestuia, prima rachetă balistică, în accepțiune modernă, construită și folosită în luptă a fost *V-2*, spre sfârșitul celui de-al doilea război mondial, considerată *armă de teroare, de răzbunare*, care, deși redutabilă, neavând contraarmă, a însemnat un *prea puțin și prea târziu*, ca să mai schimbe soarta războiului.

După terminarea celui de-al doilea război mondial și creșterea numărului posesorilor de arme nucleare, construcția rachetelor balistice de diferite tipuri a cunoscut o dezvoltare accelerată, constituind componenta principală a arsenalelor de distrugere reciprocă ale celor două superputeri, SUA și URSS, în timpul Războiului Rece.

În această perioadă, rachetele balistice au evoluat continuu la toți parametrii esențiali: *încărcătură de luptă, rază de acțiune și precizie*, ajungându-se de la încărcătură clasică de o tonă, rază de acțiune de 300 km și precizie de 17 km, în cazul rachetei germane *V-2*, la încărcătură clasică de câteva tone (nucleară, de zeci/sute de kilotone), rază de acțiune de peste 10.000 de km și precizie de 100 m, ca în cazul rachetei americane *Minuteman*.

Fără îndoială că majoritatea țărilor interesate în dezvoltarea acestor arme, nu au atins performanțele americane sau sovietice în rază de acțiune și precizie, dar pentru încărcătura nucleară, biologică sau chimică, precizia rachetei, de ordinul zecilor de metri, este mai puțin relevantă.

O clasificare a rachetelor balistice în funcție de raza lor de acțiune arată astfel:

- rachete balistice cu rază scurtă de acțiune (RBRS), până la 600 km;
- rachete balistice cu rază medie de acțiune (RBRM), până la 3.500 km;
- rachete balistice cu rază intermediară de acțiune (RBRI), până la 5.500 km;
- rachete balistice intercontinentale (RBI), până la 15.000 km.

În analiza operațională a întrebuințării rachetelor balistice se mai folosește și categoria denumită *rachete balistice de teatru (TBM¹)*, ce grupează *rachetele balistice cu rază scurtă și medie de acțiune*.

În prezent, inventarul balistic mondial include o gamă largă de rachete balistice de diferite tipuri și raze de acțiune, fixe sau mobile, cu încărcătură convențională sau de distrugere în masă.

În general, rachetele balistice pot fi lansate, de la sol, de sub apă sau de pe apă, spre o varietate de ținte, aflate la distanțe mari și foarte mari, toate rachetele balistice având în comun același element fundamental – *urmează o traiectorie balistică spre țintă*, care include trei faze: *faza de start, faza de marș* (intermediară) și *faza terminală*.

Pe parcursul acestei traiectorii, racheta balistică iese din atmosferă cu viteză mare și reîntră în aceasta având o viteză și mai mare (până la 7 km/sec. pentru o RBI), constituind o țintă ce evoluează extrem de rapid și a cărei amprentă electronică descrește pe măsură ce aceasta se apropie de obiectivul vizat.

Evoluția rachetei balistice în *faza de start* este cuprinsă între 3 – 5 min., în *faza de marș* - până la 20 – 30 min., iar în *faza terminală* - în jur de 30 de secunde, pentru rachetele balistice intercontinentale.

Pentru celelalte rachete balistice, cu raze de acțiune mai mici, fazele traiectoriei sunt aceleași, însă durata lor este proporțional, mai mică.

Misiunile încredințate unităților de rachete balistice depind de tipul și încărcătura acestora, corespund împrejurărilor politico-militare în care trebuie să acționeze, reflectând concepția doctrinară de folosire a lor și necesitând aprobarea conducerii politico-militare de la cel mai înalt nivel.

Ca urmare, aceste misiuni au fost și sunt:

- producerea de pierderi umane și distrugerii materiale cât mai mari (Germania, *V-2*), pentru a răzbuna pierderile imense proprii produse de bombardamentele britanice, în timpul celui de-al doilea război mondial;

- descurajarea oricărui amestec în treburile interne ale lor și ale aliaților lor (SUA, URSS, în timpul Războiului Rece);

- oprirea înaintării armatelor blindate sovietice, foarte mobile, în Europa centrală și occidentală, în cazul eșecului apărării cu armament convențional (SUA, rachetele *PERSHING-II*, în timpul Războiului Rece);

- facilitarea înaintării armatelor blindate sovietice, către centrul și vestul Europei, prin aplicarea unor lovituri nucleare tactice în cazul unei rezistențe îndârjite a inamicului (URSS, rachetele *SS-20*, în timpul Războiului Rece);

¹ Theater Ballistic Missile

- distrugerea obiectivelor politico-militare ale adversarului: centre de supraveghere și comandă-control, silozuri pentru rachete balistice, baze aeriene și navale, bombardiere, nave de suprafață și submarine purtătoare de rachete nucleare etc. (URSS, în timpul Războiului Rece);
- distrugerea garantată a majorității centrelor industriale și urbane ale adversarului pentru paralizarea economiei și producerii de pierderi umane uriașe, în vederea descurajării astfel a oricărui atac nuclear (SUA, în timpul Războiului Rece);
- distrugerea forței militare a adversarului, în situația în care rezultatele războiului convențional ar amenința securitatea și integritatea statului (Federația Rusă, Israelul);
- descurajarea oricărui atac cu arme de distrugere în masă asupra teritoriului național (toate posesoarele de armament nuclear);
- soluție de ultimă instanță pentru apărarea teritoriului național/ intereselor națiunii (toate posesoarele de armament nuclear);
- garantarea independenței și suveranității statului (Coreea de Nord, Iran) – misiune fundamentală, explicită și implicit, prezervarea regimurilor politice din statele respective (Coreea de Nord, Iran);
- creșterea prestigiului în arena internațională și consolidarea statutului de putere regională (Iran);
- constituirea unui „instrument de șantajare a comunității internaționale”, în vederea realizării obiectivelor de politică internă și externă (Coreea de Nord);
- evitarea experiențelor triste din trecut (1980-1988, *Războiul orașelor*), când lipsa rachetelor balistice proprii, a dus la supunerea centrelor urbane din apropierea liniei de contact la un bombardament devastator din partea inamicului irakian (IRAN).

În legătură cu combaterea amenințării balistice, s-au consacrat trei paliere de contracarare a acestora și anume: *negocierile*, *descurajarea* și *combaterea propriu-zisă a rachetelor balistice*, odată ce amenințarea balistică s-a concretizat.

Negocierile, se desfășoară în scopul detensionării situației internaționale și vizează, în special, încheierea de tratate și angajamente privind reducerea, limitarea sau interzicerea producerii unor rachete balistice peste o anumită rază de acțiune, respectiv interzicerea experiențelor nucleare sau garantarea folosirii energiei nucleare exclusiv în scopuri pașnice.

În afară de acordurile semnate între SUA și Uniunea Sovietică, în perioada Războiului Rece, de limitare/reducere a armamentului strategic (*SALT*, *START*) sau de mult invocatul, în contextul dezbaterilor legate de *scutul antirachetă*, tratat *ABM*, demne de amintit sunt *Tratatul de Interzicere a Experiențelor Nucleare* (în atmosferă, în cosmos și sub apă/ 1963/ SUA, URSS, M.Britanie + 90 de alte țări, în

următorii 2 ani), *Tratatul de Neproliferare Nucleară* (1968/ SUA, URSS, M.Britanie, prin care se cerea țărilor posesoare de arme nucleare să se abțină de a le ajuta pe altele să-și dobândească aceste arme, iar acestora din urmă să nu facă încercări în acest sens) și *Tratatul de limitare a înarmării spațiului extraterestru (Outer Space Treaty /1967)*.

Descurajarea vizează transmiterea către un potențial adversar a mesajului lipsit de echivoc, că în situația în care acesta va folosi arme de distrugere în masă, va recepționa o contralovitură nimicitoare, supradimensionată, în special, în cazul folosirii încărcăturilor nucleare!)

Combaterea rachetelor balistice, vizează, în esență, combaterea amenințării îndată ce ea s-a concretizat într-un atac balistic, respectiv în lansări reușite de rachete balistice.

În prezent, dificultatea combaterii amenințării balistice și a rachetei balistice însăși, se menține din rațiuni multiple: *rata mare de proliferare a acestora, accesul crescut la înalta tehnologie a actorilor internaționali și nu în ultimul rând, dificultatea extraordinară de a combate o rachetă balistică lansată cu succes.*

Metodele posibile de interceptare a unei rachete balistice, lansate cu succes, sunt legate de zborul acesteia, respectiv *intercepția în faza de lansare (BPI²)*, *intercepția în faza zborului intermediar (MCI³)* și *intercepția în faza terminală (TI⁴)*.

“**BPI**” presupune interceptarea rachetei inamice în faza inițială a zborului acesteia în timp ce aceasta este propulsată de accelerator, “**MCI**” are loc după terminarea acțiunii acceleratorului, pe traiectoria medie a rachetei balistice, în timp ce “**TI**” are loc pe timpul accelerării rachetei balistice către pământ.

Pe plan mondial există două curente mai importante în ceea ce privește apărarea împotriva amenințărilor cu rachete balistice și anume *concepțe ofensive (aeriene)*, respectiv *concepțe defensive, (antiaeriene/antibalistice)*, ambele concepțe având avantaje și dezavantaje.

Concepțele ofensive au în vedere distrugerea rachetei balistice pe teritoriul adversarului/inamicului înainte sau pe timpul lansării rachetei balistice, în timp ce concepțele defensive vizează distrugerea rachetei balistice în „spațiul aerian internațional” sau în spațiul aerian propriu, odată ce lansarea rachetei a fost detectată, racheta este urmărită și traiectoria acesteia estimată.

Concepțele ofensive de combatere a rachetelor au fost aplicate cu o eficacitate scăzută în cel de-al doilea război mondial pentru distrugerea instalațiilor de producere, depozitare și lansare a rachetelor germane – operația „Crossbow” ca

² BPI – Boost Phase Intercept – Intercepție în faza de lansare

³ MCI – Mid Course Intercept – Intercepție în faza zborului intermediar

⁴ TI – Terminal Intercept – Intercepție în faza terminală/finală

și-n epoca post-Război rece, în operația „Desert Storm”, pentru eliminarea amenințării bombardamentelor balistice irakiene cu rachete „Scud” și „Al Hussein”.

Conceptele defensive au fost aplicate pentru prima dată în luptă, cu rezultate de asemenea discutabile, de către americani în operația „Desert Storm” prin combaterea rachetelor irakiene Scud și „Al Hussein” cu rachete antiaeriene „Patriot”.

Conceptele ofensive și/sau defensive au fost operaționalizate de-a lungul timpului, în programe și sisteme de arme de către diferiți actori internaționali în funcție de capacitățile tehnologice, financiare, umane și nu în ultimul rând, de percepția amenințării.

Sistemele de arme corespunzătoare conceptelor de combatere a rachetelor balistice sunt de o mare varietate și cuprind, în principal: avioane cu și fără pilot, sisteme laser dispuse la bordul avioanelor, pe sateliți și la sol, sisteme antiaeriene cu posibilități antibalistice sau sisteme antibalistice cu diferite raze de acțiune dispuse la sol sau la suprafața apei; la acestea, se adaugă o vastă rețea de senzori dispuși în spațiu, la sol sau pe apă precum și sisteme de management al luptei deosebit de performante.

Actorii internaționali interesați de apărarea antibalistică acordă, din diverse rațiuni, o atenție deosebită unora sau altora dintre conceptele ofensive sau defensive prin dezvoltarea unor sisteme de arme care să combată racheta balistică pe întregul parcurs al traiectoriei - SUA: „BLPI”, „BPI”, „MCI”, „TI” sau numai în anumite etape ale acesteia – Israelul: „BLPI”, „BPI”, „TI” în timp ce Rusia acordă atenție numai „TI” punând accentul, în schimb, pe descurajare prin dezvoltarea și sofisticarea potențialului balistic ofensiv (racheta SS-27, *Bulava*).

Conceptele ofensive vizează combaterea rachetelor balistice înainte de lansare - „BLPI”⁵, în timpul lansării sau imediat după lansare - „BPI”.

„BPI” presupune interceptarea rachetei inamice în faza inițială a zborului acesteia în timp ce aceasta este propulsată de accelerator.

Avantaje:

- vulnerabilitatea rachetei balistice în faza de lansare (este o țintă relativ mare, cu o viteză relativ mică);
- eliminarea hazardului interceptării încărcăturii balistice în faza terminală a zborului acesteia - dificultatea combaterii eficiente a unei ținte ce se micșorează continuu pe măsură ce aceasta se apropie de țintă și a cărei viteză crește continuu la care se adaugă o varietate de contramăsuri (traiectorie eliptică, capcane termice și de radiolocație);

⁵ BLPI – Before Launch Phase Intercept – Interceptie în faza dinainte de lansare

- distrugerea rachetei balistice, cu toate consecințele acesteia, are loc deasupra teritoriului inamicului.

Dezavantaje:

- dificultatea asigurării supravegherii și atacului oportun la zonele de lansare a rachetelor balistice în situația unui teatru de acțiuni militare de dimensiuni mari;

- consum foarte mare de resurse;

- contribuția directă la escaladarea conflictului, prin pătrunderea în spațiul aerian al adversarului.

Un alt concept „**BLPI**”, apărut mai târziu, presupune atacarea infrastructurii de rachete (facilități de producție, depozitare, alimentare, rampe de lansare fixe etc.), și a fost aplicat de forțele aeriene ale Coaliției Multinaționale în războaiele din Golf, dar și de Israel în Gaza și Liban.

Avantaje:

- eficiență crescută în raport cu „**BPI**”, întrucât distrugerea în prealabil a infrastructurii de rachete balistice – facilități de producție și depozitare, ce constituie ținte ușor de descoperit, îndeobște cunoscute, fixe, de dimensiuni relativ mari și nu în ultimul rând mai puține, reprezintă o sarcină mai ușoară decât de a încerca să distrugi un număr de ținte mult mai mare, de dimensiuni mici și extrem de mobile care pot fi lansate aleator ca număr și loc de lansare;

- efect pozitiv asupra moralului populației și trupelor proprii, prin eliminarea stresului datorat pericolului bombardamentului balistic propriu-zis amplificat de letalitatea încărcăturii de luptă.

Conceptele defensive vizează zborul rachetei balistice pe traiectoria medie și finală și combaterea ei cu sisteme laser sau antibalistice cu rază mare de acțiune („**MCI**”) sau cu sisteme antiaeriene/antibalistice („**TI**”).

Avantaje:

- garantarea acțiunii pur defensive;

- consum de resurse mai mic (în comparație cu conceptele/metodele ofensive).

Dezavantaje:

- dificultatea condițiilor de tragere (suprafață de reflexie mică, viteză foarte mare, timp de reacție limitat etc);

- capacitatea inamicului de a depăși posibilitățile de apărare antirachetă, prin numărul foarte mare de rachete balistice lansate;

- supraviețuirea chestionabilă a sateliților bazați în spațiu;

- dificultatea de a discrimina între țintele reale (încărcăturile de luptă) și sutele sau miile de capcane;

- problema realizării unui sistem de comandă-control-comunicații care să funcționeze în cazul unui război nuclear;

- mica încredere în capacitatea unui asemenea sistem de a lucra perfect la prima și probabil singura ocazie când ar putea fi folosit (în cazul unui atac balistic cu încărcături nucleare, masiv).

Dintre sistemele pur defensive, caracteristice celor două etape de combatere (faze ale zborului rachetei balistice) sunt GBI⁶, pentru „MCI” și sistemele din gama „THAAD”, „SM” sau „PATRIOT”, pentru „TI”.

O etapă distinctă în arealul preocupărilor actorilor internaționali privind apărarea antirachetă o reprezintă în mod cert scutul antirachetă american, în fapt - *apărarea națională antirachetă*.

În legătură cu scutul antirachetă american, trebuie subliniat că, în mod eronat, acesta este identificat numai cu facilitățile radar și rachetele antirachetă cu rază foarte mare de acțiune (GBI), destinate a fi amplasate inițial în Cehia și Polonia, pe când, în realitate, aceste sisteme sunt parte a sistemului antirachetă american global, program lansat încă din anii ‘80, de președintele Reagan - „Inițiativa de Apărare Spațială XXI” (*SDI XXI*), intrat în memoria opiniei publice ca „Războiul stelelor”, program care, fără a fi abandonat, dar intrând într-un oarecare regres în timpul președințiilor Bush Sr., și Clinton, a fost reactivat și puternic dinamizat de președinția Bush Jr., după evenimentele din septembrie 2001.

Sistemul *GBI*, reprezintă, în prezent, vârful de lance al *scutului antirachetă american global*, având conform declarațiilor oficialilor americani niște caracteristici operaționale extraordinare, de la raza de acțiune cuprinsă între 4.000-5.000Km și înălțimea de zbor de până la 1.500 km, suficient încât să combată rachetele balistice cu rază de acțiune intermediară și chiar intercontinentală, pe traiectoria medie de zbor a acestora.

Așa cum se știe, față de temerile Rusiei legate de un dezechilibru strategic global, datorat spun ei, proximității amplasării acestor rachete interceptoare față de graniță (1.200 km/Moscova, 1.100 km/Sankt-Petersburg), cât și razei foarte mari de acțiune a acestora, ce transformă aceste sisteme de apărare strategică în sisteme ofensive strategice, oficialii americani afirmă că aceste interceptoare nu trebuie să constituie o amenințare pentru Rusia, al cărei potențial balistic ofensiv, ar face, oricum, inoperabilă orice apărare antibalistică, ci numai împotriva statelor ale căror conduceri sunt considerate a fi nu numai antiamericane, ci și puțin predictibile sau chiar iresponsabile (Iran, Coreea de Nord).

⁶ Ground Based Interceptor – Interceptor antibalistic bazat la sol (rachetă antibalistică cu rază foarte mare de acțiune, lansată din locații fixe, construită în tehnologia “hit-to-kill” - obiectul dezbaterilor aprinse ruso-americane privitoare la scutul antirachetă, versiunea G.Bush.

Ceea ce nimeni nu poate contesta este faptul că aceste capacități operaționale ale GBI, deja extraordinare la acest moment, vor fi în continuare perfecționate, dându-le astfel rușilor suficiente motive de îngrijorare în legătură cu acceptarea dilemei de securitate americane și reconsiderarea astfel a propriilor programe spațiale și de rachete balistice, în vederea lansării într-o nouă cursă a înarmărilor strategice.

Sistemul antibalistic strategic al cărui element esențial este GBI este compus din sisteme de cercetare, descoperire și urmărire a rachetelor balistice, dispuse pe sateliți, la sol sau pe apă, rachetele interceptoare antibalistice cu rază foarte mare de acțiune și sisteme de management al luptei.

Racheta interceptoare în configurația actuală este reprezentată de o rachetă balistică cu două trepte, *Minuteman II*, care are drept „încărcătură de luptă”, interceptorul antibalistic propriu-zis, cu propulsie separată, care va distruge ținta prin forța impactului, la viteze foarte mari ($n \cdot \text{km/sec}$, $n = 6-8$).

Până în prezent SUA, au dispus elemente ale scutului antibalistic, în diferite părți ale lumii – Alaska, Hawaii, California și au fost în etapa finală a negocierilor de dispunere a unor stații de cercetare, descoperire și urmărire a țintelor balistice în Cehia, precum și a unui număr limitat de rachete interceptoare, în Polonia.

Așa cum se știe, Rusia s-a opus vehement amplasării facilităților antirachetă americane în Cehia și Polonia, mergând până la a declara, prin vocea unor înalți responsabili politico-militari, că locațiile respective vor fi considerate ținte prioritare ale rachetelor balistice proprii.

Trebuie subliniat că deși scutul antirachetă american prin locațiile din Cehia și Polonia nu reprezenta un pericol real pentru potențialul balistic rusesc, putând distruge nominal maxim zece rachete rusești, acesta era de neacceptat pentru ruși din motive de asimetrie strategică, ei neputând contrapune ceva similar în emisfera vestică.

Totuși, în opinia mea, opoziția Rusiei trebuie văzută într-un cadru mai larg în care: *extinderea NATO spre Est (în fostul spațiu al URSS), intervenția militară a SUA/NATO în Iugoslavia și Irak în ciuda opoziției sale, încercările de înlăturare a monopolului rusesc asupra livrărilor de materii energetice, respingerea propunerilor rusești de alăturare la efortul antirachetă, amplasarea instalațiilor antirachetă în Cehia și Polonia, prezența trupelor americane (NATO) în Afganistan și Asia Centrală* sunt dovezi indubitabile de agresiune occidentală, de ignorare și încălcare a intereselor sale de securitate.

Dacă aceasta este motivația percepției agresiunii occidentale, care sunt fundamentele reacției rusești?

Analiza poziției rusești trebuie să plece de la premisele că Rusia și-a revenit instituțional, economic și militar iar viziunea conducerii ruse, a lui Vladimir Putin,

în special, asupra problemelor de securitate globală, nu lasă loc de îndoieli - „cea mai mare tragedie a secolului XX a fost desființarea URSS”!

Pornind de la aceste premise, Rusia a trecut la măsuri demne de perioada bipolarismului mondial – retorică războinică, reluarea parțială a manevrelor și acțiunilor specifice Războiului Rece (*patrulare transcontinentală cu bombardierele strategice, monitorizarea submarinelor atomice americane, manevre la nivel operativ și strategic*), dezvoltarea de noi rachete balistice (*Topol/Bulava*), intervenția armată în Georgia, pretențiile asupra platformei arctice, întărirea relațiilor politico-militare cu țări ostile SUA (Venezuela, Cuba, Bolivia), demonstrând că „*Russia is back to business!*”, respectiv asumarea și, dacă este necesar, impunerea poziției de mare putere de prim rang, ale cărei interese de securitate, în special cele legate de străinătatea apropiată, trebuie respectate.

Roadele acestei poziții și noi realități internaționale s-au făcut simțite într-un timp relativ scurt când SUA, sub noua administrație, au reconsiderat relațiile cu Rusia, în sensul menajării suspiciunilor de securitate ale acesteia, prin renunțarea la scutul antirachetă varianta Bush în favoarea unui „mai mic dar mai de încredere”, încetinirea procesului de extindere a NATO spre Est și semnarea noului acord *START*, de reducere substanțială a încărcăturilor nucleare deținute de cele două superputeri.

Un pas important pe linia combaterii amenințării balistice l-a constituit summit-ul NATO de la Lisabona, prin care Alianța Nord-Atlantică, și-a manifestat hotărârea de a participa plenar la efortul de apărare antibalistică a spațiului euroatlantic.

Trebuie spus că, pe de-o parte, din cauza lipsei percepției acute a amenințării balistice la nivelul majorității membrilor europeni ai NATO și pe de altă parte, din cauza costurilor financiare foarte mari, NATO, ca organizație politico-militară, s-a cantonat în conservarea viziunii clasice de ducere a războiului aerian prin asigurarea superiorității/supremației aeriene neacordând atenția cuvenită contracarării acestui tip de amenințare asimetrică; ca urmare, relevanța operațională a NATO, ca organizație, în ceea ce privește apărarea propriului spațiu aerian împotriva rachetelor balistice a fost și este, încă, nesemnificativă.

O cu totul altă perspectivă pentru viitor, în ceea ce privește combaterea amenințării balistice, a fost instituită la nivelul acestei organizații odată cu summit-ul de la Lisabona, întrucât Noul Concept strategic al NATO, adoptat aici, statuează că „cea mai mare responsabilitate a Alianței este de a proteja și apăra teritoriul și populația noastră împotriva oricărui atac așa cum este stipulat în Art.5 al Tratatului de la Washington”. În acest sens, NATO a stabilit că apărarea antirachetă este o necesitate fundamentală a organizației și că „Alianța va dezvolta

capacitatea de a-și apăra populația și teritoriul împotriva atacurilor cu rachete balistice ca un element esențial al apărării colective, care va contribui la securitatea indivizibilă a Alianței”⁷, adică, în mod concret, realizarea unei capacități antirachetă care se va cupla la sistemul antirachetă global american.

După părerea mea, această nouă viziune a NATO poartă în sine, în mod egal, germenii atât ai creșterii securității la nivelul Alianței cât și ai scăderii acesteia, totul depinzând de atitudinea Rusiei.

La momentul final al summit-ului de la Lisabona, se părea că datorită apropierea punctelor de vedere legate de o estimare comună a amenințării balistice și a unei acțiuni corelate de contracarare, pozițiile NATO/SUA și Rusiei s-au apropiat foarte mult, ceea ce oferea garanțiile necesare Rusiei pentru semnarea noului tratat START, însă așa cum semnarea tratatului (START) a arătat, Rusia și-a rezervat dreptul la reconsiderarea poziției sale față de întreaga organizație, în caz că NATO nu va colabora nemijlocit cu ea în ceea ce privește viitoarele capacități de apărare antirachetă și amplasarea acestora, fapt ce dovedește, în continuare, sensibilitatea deosebită a problematicei apărării antirachetă și gradul scăzut de încredere dintre părți și mai departe, pe termen scurt și mediu, un câmp larg de manifestare a actorilor internaționali importanți pe problematica de securitate asociată atât la nivel regional cât și global.

Întrucât atât posesia rachetelor balistice cât și a sistemelor antibalistice incumbă, așa cum am arătat, o paletă largă de provocări și consecințe în planul securității, concluziile acoperă o paletă largă de aspecte politico-militare și operaționale, astfel:

- construcția sau posesia rachetelor balistice și a sistemelor de arme antibalistice, contribuie la adâncirea dilemei de securitate a statelor și generează o nouă cursă a înarmărilor;
- accentuarea luptei pentru resurse va genera o creștere a conflictualității între statele în curs de dezvoltare, “puteri regionale emergente” și statele mari (puteri) - apărătoare ale statu-quo-lui actual;
- numărul actorilor politici internaționali posesori de ADM și rachete balistice, percepute ca garanție a apărării propriilor interese, va crește;
- ”comunitatea internațională” va evita să intre în conflict sau să antagonizeze o țară posesoare de ADM (nucleare), intervenind corectiv în zone de criză sau conflict, cu sau fără mandat ONU numai acolo unde aceste arme nu există încă, sub forma operațiilor de stabilitate;

⁷ <http://www.heritage.org/Research/Reports/2010/2011/After-Lisbon-NATO-Must-Get-Missile-Defense-Right>

- U.E., pentru a deveni un actor global real, va trebui să accelereze eforturile de punere în practică a CESP (politica externă și de securitate comună) și a ESDP (politica de apărare și securitate europeană);
 - este de așteptat ca NATO să se implice tot mai mult în soluționarea crizelor, în afara ariei de responsabilitate;
 - riscul unui atac balistic, nuclear sau clasic va fi stipulat în strategiile de securitate ale fiecărui stat;
 - apărarea antibalistică necesită resurse tehnico-științifice și financiare foarte mari și-n consecință nu poate fi realizată decât de actori politico-militari puternici (în toate cele trei faze - SUA), sau numai parțial, pentru anumite faze (inițială, finală), de către restul actorilor interesați (Israelul, Rusia);
 - România împărtășește deopotrivă avantajele și riscurile ce rezultă din statutul de țară membră NATO și UE ca și de țară contribuatoare cu trupe în operațiile multinaționale;
 - țintele vizate de bombardamentele cu rachete balistice depind de cantitatea și calitatea acestora (rază de acțiune, precizie) și de hotărârea leadership-ului politic;
 - apărarea antibalistică trebuie să vizeze atât obiective ale Forței multinaționale din teatru cât și obiective importante de pe teritoriul țărilor contribuatoare, până la limita razei maxime de acțiune a rachetelor balistice din înzestrarea adversarului;
 - într-un conflict, în care se vor folosi rachete balistice, obiectivele de apărare antibalistic sunt obiective politico-militare din țările contribuatoare cu trupe sau, în TAM⁸, C.G.⁹ ale Forței Multinaționale, iar unele precum APOD¹⁰/SPOD¹¹, trebuie apărate antiaerian/antibalistic, înainte de sosirea Forței și constituirea dispozitivului de luptă (D.L.);
 - momentele de folosire a rachetelor balistice, în TAM, vizează exploatarea situațiilor vulnerabile ale adversarului (sosirea în TAM, constituirea D.L. etc.);
 - în cazul combaterii rachetelor balistice (în faza zborului terminal), elementul fundamental al calculului eficacității îl reprezintă posibilitățile de nimicire (rachetele balistice nu abandonează misiunea!);
 - în momentul de față, nu se pune problema folosirii RAA¹² cu posibilități antibalistice, (în faza zborului terminal) împotriva R.B.I. (a căror viteză de reintrare în atmosferă ajunge la 7 km/sec.!);

⁸ Teatrul de acțiuni militare

⁹ Centre de greutate

¹⁰ Aeroport de debarcare

¹¹ Port maritim de debarcare

¹² Rachete antiaeriene

În condițiile multiplicării surselor de amenințare balistică statale și nonstatale și ale participării României la operații multinaționale, se impune reconsiderarea apărării antibalistice a unor obiective de pe teritoriul național cu potențial mare de distrugere (ex. Centrala nucleară de la Cernavodă!).

BIBLIOGRAFIE

- Foreign Missile Developments and the Ballistic Missile Threat Through 2015*,
Unclassified Summary of a National Intelligence Estimate, Prepared
under the auspices of the National Intelligence Officer for Strategic
and Nuclear Programs, 2002.
- BĂLĂCEANU, I.; ROTARIU.G., *Sisteme de ripostă antiaeriană – Curs*, Editura
Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- BACH, W., *European Defence. Bridging the Capabilities Gap*, RUSI Journal,
December, 2003.
- PASSEL, W., *Lasers and Missile Defense, New Concepts for Space Based and
Ground Based Laser Weapons*, Air University Maxwell, July 1998.
- [http://www.heritage.org/Research/Reports/2010/2011/After -Lisbon - NATO -
Must -Get - Missile - Defense - Right](http://www.heritage.org/Research/Reports/2010/2011/After-Lisbon-NATO-Must-Get-Missile-Defense-Right)

